

II.5.2. Proiectarea unui curriculum integrat pentru învățământul secundar

II.5.2.1. *Premise ale proiectării*

Proiectarea unui curriculum integrat pentru învățământul secundar înseamnă a elabora un curriculum care să răspundă nevoilor și intereselor unei categorii mari și relativ eterogene de elevi și, în consecință, considerăm că acest proces trebuie să se fundamenteze pe următoarele trei premise-cheie :

- Să ofere oportunitatea realizării unui *învățământ de tip incluziv* care permite construirea de contexte de învățare pentru elevii cu nevoi educaționale specifice, indiferent de sfera la care facem referire (elevi care au rezultate peste medie în anumite arii de cunoaștere și elevi supradotați, elevi cu nevoi educaționale speciale și cu dizabilități, inclusiv elevi cu dificultăți de învățare, precum și elevi cu nevoi speciale în funcție de gen, apartenență etnică și culturală) ;
- Să permită *(pre-)specializarea* pentru a susține demersul de integrare activă într-o lume a muncii aflată într-o continuă și rapidă schimbare, în contextul creșterii caracterului global al economiei, prin dezvoltarea de capacități cognitive de nivel ridicat ;
- Să promoveze posibilitatea de manifestare a *opțiunii personale* astfel încât elevii să se dezvolte ca persoane independente, flexibile, capabile să desfășoare un demers eficient de învățare, relevant pentru nevoile și interesele personale.

a) *Proiectarea incluziunii* vizează în primul rând prezența activă, participarea și actualizarea potențialului de învățare al fiecărui elev prin proiectarea unui set semnificativ și relevant de experiențe de învățare. În cazul învățământului secundar, proiectarea incluziunii implică o structurare a curriculumului astfel încât să poată fi compatibil cu spectrul amplu de nevoi și interese ale elevilor înrolați în acest nivel educațional. Grupul-țintă este alcătuit din :

- elevi care demonstrează performanțe peste medie în anumite arii de cunoaștere și cei supradotați ;
- elevi cu nevoi educaționale speciale și dizabilități, inclusiv cei cu dificultăți de învățare ;
- elevi cu nevoi speciale în funcție de gen, apartenență etnică și culturală.

Programele educaționale ar trebui să prevadă în acest sens :

- activități de predare-învățare adaptate, astfel încât să răspundă nevoilor specifice ale acestor elevi ;

- programe adiționale proiectate în vederea accelerării sau aprofundării învățării ;
- oportunități de aplicare sau consolidare a rezultatelor învățării în cadrul extins al curriculumului ;
- o atitudine mai flexibilă în privința compoziției grupului de elevi, prin recunoașterea faptului că abilitățile nu sunt constructe statice, ci de tip evolutiv.

b) *Proiectarea (pre-)specializării* incumbă procesul de formare și/sau dezvoltare a unei înțelegeri specifice domeniului respectiv de studiu. Pe parcursul elaborării unor modalități specifice de înțelegere, elevii pot observa că manifestă o ușurință mai mare pentru o specializare într-un anumit câmp al cunoașterii, optând ulterior pentru o rută/un profil care presupune respectiva specializare.

Decidenții în domeniul curricular și cadrele didactice din instituțiile de învățământ trebuie să se asigure că elevii au șansa de a asimila o cunoaștere și de a dezvolta o înțelegere specializate pentru fiecare câmp al cunoașterii, prin implicarea acestora în realizarea de activități sau de produse care să presupună aplicarea de concepte, structuri, atribute și abordări caracteristice disciplinei respective. Aceste activități și produse permit elevului să își construiască propria experiență de învățare odată cu aprofundarea cunoașterii, înțelegerii, cu achiziția de cunoștințe și cu dezvoltarea de abilități, capacități și atitudini.

În abordarea specializării, pot fi avute în vedere următoarele reperi :

- elaborarea de activități care să permită demersuri de instruire individualizată ;
- implicarea elevilor în studiul unui ansamblu vast de aspecte aparținând unei arii de specializare, urmând ca produsele realizate să fie prezentate și comparate ;
- proiectarea unui context amplu de studiu care să permită îmbinarea unor abordări complementare aparținând unor discipline diferite (de exemplu, statistică, TIC etc.) ;
- realizarea de cercetări sau studii în cadrul unor grupuri colaborative mici, care să permită elevilor susținerea și evaluarea reciprocă a eforturilor depuse ;
- furnizarea unor modele de specializare prin :
  - organizarea unor acțiuni de promovare care implică :
    - studenți în ani terminali, aflați în etapa elaborării proiectelor de licență sau de disertație ;
    - elevi din clasele superioare, pentru a-i îndruma pe cei din clasele inferioare ;
    - specialiști din comunitatea locală, pentru a le relata diferite experiențe profesionale sau chiar pentru a le face demonstrații specifice.
  - realizarea de vizite la locul de muncă, în diferite medii profesionale :
    - implicarea unui public real și elaborarea de obiective care depășesc spațiul școlii, pentru a crește angajamentul elevilor față de procesul de învățare ;

- proiectarea reflectivă a activității de predare centrată pe lucrări de referință și pe cercetări specifice unui domeniu de specializare, utilizând surse alternative, precum internetul, ca elemente integrate ale unui studiu de specialitate etc.

c) *Proiectarea contextelor de exprimare a opțiunii personale* vizează procesul luării de decizii conștiente, fundamentate pe analiza și înțelegerea disponibilităților personale și conștientizarea punctelor tari, a celor slabe sau a riscurilor implicate. Este imperativ ca toți elevii să învețe să ia decizii privind opțiunile care le influențează procesul de învățare.

De asemenea, elevii trebuie să beneficieze de oportunități de a lua decizii privind conținutul, produsele, abordarea sau specificul fiecărei discipline.

În abordarea problematicii opțiunii personale ar trebui avute în vedere următoarele aspecte :

- proiectarea de contexte care să implice exprimarea de opțiuni structurate, furnizându-se în acest sens :
  - un set de mijloace de înregistrare ale datelor (de exemplu, tabele, diagrame, desene, fotografii etc.) ;
  - un set de echipamente adecvate (de exemplu, instrumente muzicale, cărți de referință, hărți, unelte) și încurajarea selectării celor mai potrivite instrumente pentru respectiva sarcină ;
  - posibilitatea grupării elevilor în vederea realizării sarcinii, corelată cu analiza abilităților, aptitudinilor și cerințelor derivate din respectiva specializare ;
  - posibilitatea alegerii de către elevi a rolului asumat.
- oferirea în cadrul activităților de predare-învățare a cel puțin unui element care să implice exprimarea opțiunii ;
- prezentarea unor strategii de luare a deciziilor care să încurajeze selectarea adecvată a tehnicilor și contextelor, precum și demonstrarea de modalități de luare a deciziilor (de exemplu, analiză de beneficii și riscuri) ;
- furnizarea de exemple de persoane care reflectă asupra propriilor opțiuni, analizând consecințele pe termen scurt și pe termen lung ;
- furnizarea de exemple de opțiuni majore care au avut impact la nivel mondial (de exemplu, mișcări artistice, războaie etc.) ;
- oferirea de exemple de opțiuni refuzate (de exemplu, Holocaustul).

II.5.2.2. *Principii de proiectare a curriculumului integrat pentru învățământul secundar*

Proiectarea experiențelor de instruire corelate unor finalități specifice reprezintă elementul central al oricărui curriculum. Tipul de experiență proiectat și implementat

poate fi cel mai important factor în determinarea calității procesului și a rezultatelor învățării.

Așa cum am mai afirmat anterior, este indicat ca elevii să beneficieze de un ansamblu de experiențe de predare-învățare adecvate nevoilor lor personale. În mod evident, implementarea unui curriculum integrat implică prioritar crearea de experiențe de învățare de tip constructivist, centrate pe elev, și care presupun utilizarea unor metodologii focalizate pe rezolvarea de probleme (teoretice, dar și din viața reală), problematizare, învățare prin colaborare și curiozitate intelectuală.

Putem adapta un model (Brown & Nolan, 1989) care demonstrează relația dintre curriculumul integrat și continuumul predare-învățare (vezi Figura 10), abordare emergentă și generativă care permite atât cadrelor didactice, cât și elevilor să înțeleagă esența și obiectivele proceselor de tip integrat.

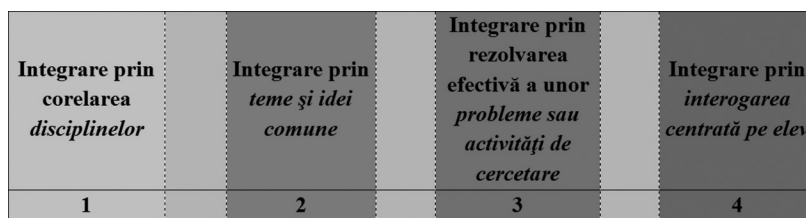

Figura 10. Curriculumul integrat și continuumul predare-învățare

Concret, în planul învățării, curriculumul integrat pentru învățământul secundar ar trebui să permită elaborarea de contexte și experiențe de învățare care să faciliteze dezvoltarea unor rezultate variate ale învățării, în funcție de focalizarea demersului de instruire pe continuumul de la disciplinar către transdisciplinar și de formarea competenței de a învăța să înveți :

- *Învățarea specializată* – determină elevii să conștientizeze importanța și rolul diferitelor domenii ale cunoașterii în propria devenire și să dezvolte un interes real față de studiul unora dintre respectivele discipline ;
- *Învățarea tematică* – permite experimentarea de către elevi a unor situații de învățare ce depășesc barierele disciplinare, permițând valorificarea cunoștințelor și abilităților dobândite în contexte relevante ;
- *Învățarea inițiată de elev* – permite elevilor să contribuie în cadrul activității de învățare prin acțiunea personală și să își urmărească propriile idei și interese ;
- *Învățarea pentru dezvoltarea capacității de a învăța* – susține reflecția elevilor asupra propriului proces de învățare, în vederea dezvoltării unui stil de muncă intelectuală. Acest lucru presupune analiza și înțelegerea modului în care învață, în formularea de obiective și depășirea dificultăților pentru a-și dezvolta capacitatea de a învăța să învețe.

În acest scop, cadrele didactice ar trebui să utilizeze, atunci când acest lucru este posibil, diferite abordări ale procesului de predare și învățare precum :

- *Instruirea activă și interactivă* – prin care elevii sunt angajați direct în realizarea unor sarcini de învățare ; elevii pot participa la elaborarea și derularea unor proiecte integrate, caută informații în afara sursei pe care o reprezintă școala (mass-media, biblioteci, instituții din comunitatea locală, persoane-resursă etc.) etc. ;
- *Instruirea bazată pe rezolvarea de probleme* – prin care elevii sunt puși în situația de a soluționa probleme teoretice și practice ;
- *Învățarea bazată pe interogare (inquiry-based learning)* – prin care elevii sunt încurajați să investigheze și să descopere răspunsuri la întrebări prin efort personal ;
- *Învățarea prin cooperare* – prin care elevii, pentru a descoperi răspunsuri adecvate la întrebări, trebuie să se plaseze în orizontul unor scopuri mai largi, cu caracter social, și să învețe să lucreze cu ceilalți, să aibă încredere că produsul comun poate fi mai valoros decât rezultatele muncii individuale ;
- *Învățarea bazată pe sarcină* – prin care elevilor li se solicită să efectueze sarcini semnificative menite să dezvolte competențele urmărite în cadrul procesului de instruire, presupune o îmbinare a abilităților cognitive ale elevului cu activitatea practică efectivă ; în cadrul acestui tip de instruire, elevul trebuie să își definească propriile nevoi de învățare corelate fiecărei noi experiențe de învățare.

În acest sens, este imperativ să se proiecteze activități-suport specifice, care îmbină procese instructive de tip integrat, susținând astfel dezvoltarea ulterioară a elevilor. O abordare care permite focalizarea pe obiective ample și relevante ce reflectă rezultate integrate ale învățării și implică utilizarea de strategii adecvate atingerii acestora reprezintă cheia unui demers instructiv-educativ de calitate. Astfel, accentul cade pe facilitarea, urmărirea și susținerea performanțelor tuturor elevilor.

Mai mult, curriculumul învățământului secundar trebuie să permită dezvoltarea de contexte care să faciliteze colaborarea dintre mediul școlar și cel extrașcolar. Ca principiu de proiectare, integrarea (ideatică sau propriu-zisă) a unui public și a unui scop real în cadrul activităților de predare-învățare contribuie la creșterea relevanței acestora pentru elevi.

II.6. Concluzii

O serie de studii au arătat că mai mult de două treimi dintre noile ocupații necesită o formă de pregătire postsecundară, iar acest procent este în creștere (Barton, 2000),

cea ce impune cu prioritate o pregătire fundamentală bazată pe achiziționarea cunoștințelor de bază, dezvoltarea și consolidarea competențelor funcționale și o îmbinare a educației teoretice cu cea de tip profesional, în special la nivelurile superioare ale învățământului secundar.

Definirea rezultatelor învățării constituie un aspect fundamental pentru demersul de proiectare a curriculumului, a tuturor componentelor sale, indicând orientările strategice în dezvoltarea sa.

Una dintre finalitățile majore ale educației în lumea contemporană este pregătirea elevilor pentru a se integra în mod activ în viața socială și pe piața muncii, pentru a se manifesta ca persoane eficiente într-o societate deschisă, democratică, în plin proces de schimbare și pentru a se implica într-un proces de învățare permanentă pe parcursul vieții.

În acest context mai larg, preocuparea tot mai mare față de domeniul competențelor, al definirii mecanismelor de dezvoltare a acestora în perspectiva fundamentării devenirii personale și profesionale a fiecărui subiect uman a început să capete un contur tot mai clar pe fondul căutării de soluții, experiențe, ipoteze pentru problematica învățământului contemporan care se dorește a fi unul de tip formativ.

Derivate din aceste preocupări majore, astăzi se conturează mai multe întrebări provocatoare al căror răspuns ar putea constitui o premisă pentru o reformă de fond a învățământului secundar : cum devine elevul subiect al activității de cunoaștere ? Cum construiește această cunoaștere ? Cum își reglează procesul de formare ? Cum se autoevaluează și cum se autoformează în consecință ?

Însă, pentru ca învățământul secundar să își atingă misiunile în mod concret, considerăm că trebuie să aibă o fundamentare prioritar integrată, care ar putea valorifica valențele formative ale conținuturilor științifice, ar putea oferi soluții reale provocărilor adresate, pe de o parte, de societatea cunoașterii – volumul mare de cunoștințe a căror manipulare impune necesitatea dezvoltării de mecanisme de căutare, selecție, ordonare, evaluare, aplicare și transfer –, iar, pe de altă parte, de nevoile relativ eterogene ale elevilor înrolați și de așteptările diverse ale mediului socioeconomic. Ca atare, apreciem că este necesară elaborarea unor noi orientări, principii, explicații, direcții care să ducă la reconceperea instruirii, la soluționarea problemelor cu care se confruntă în momentul de față, la oferirea unor instrumente corespunzătoare, necesare profesorului în activitatea sa cu elevul.

Dintr-o perspectivă mai amplă, putem afirma că proiectarea curriculumului integrat pentru învățământul secundar este benefică deoarece :

- stimulează rolul activ al elevului ca organizator al propriei activități de învățare ;
- încurajează învățarea în profunzime și o mai largă arie de înțelegere a acestui proces, relaționând-o experiențelor și evenimentelor cotidiene și semnificative din viața elevilor ;